

Rapport 2023:6

Länsstyrelsen
Stockholm

En regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholms län

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för regional utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto omslag: Mostphotos.com

Utgivningsår: 2023

ISBN: 978-91-7937-217-0

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Mänskliga rättigheter skrevs inte för lätta tider, tvärtom mänskliga rättigheter som ramverk är skapat för att hantera förändringar som utmanar idéer om människors rätt att leva ett drägligt liv. Samtidigt räcker det inte att bara ta ställning för mänskliga rättigheter utan vi behöver också mäta mänskliga rättigheter för att förstå vilka samhällsförändringar behöver adresseras.

Rapporten är unik i sitt slag eftersom den belyser FN:s granskningar av svenska förhållanden i en regional och lokal kontext. Med hjälp av offentlig statistik pekar rapporten på områden där arbetet med mänskliga rättigheter är av fortsatt stor vikt för Stockholms län och behöver utvecklas.

Ett område som särskilt uppmärksammas i rapporten är den ökade ekonomiska ojämlikheten i Stockholms län. Rapporten visar på att personer födda i Europa eller i Afrika söder om Sahara har i genomsnitt lägst inkomst, sett till födelseregion. Samma grupper är de som i lägst utsträckning är matchade på arbetsmarknaden. Den grupp där störst andel lever i ekonomisk utsatthet är personer födda i Mellanöstern och norra Afrika, följt av personer födda i Afrika söder om Sahara. Det är även i gruppen födda i Afrika söder om Sahara som det är lägst andel förvärvsarbetande chefer – bland både kvinnor och män. Ett annat område med tydliga inomregionala mönstren är representationen i lokalpolitiken, rapporten visar på att utrikesfödda män och kvinnor är kraftigt underrepresenterade bland folkvalda i kommunalpolitiken i en stor majoritet av länets kommuner.

Länsstyrelsen har sedan 2004 arbetat med att följa och stärka mänskliga rättigheter i Stockholms län. En viktig utgångspunkt för arbetet har varit att stötta kommunernas arbete med att systematiskt implementera mänskliga rättigheter i praktiken. Länsstyrelsen hoppas att rapporten kan utgöra ett konstruktivt verktyg för att kommuner, regionen liksom andra aktörer, ska kunna bidra till förverkligandet av de mänskliga rättigheterna på lokal och regional nivå.

Anna Conzen
Avdelningschef hållbar tillväxt

Innehåll

En regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholms län	5
Länsstyrelsens uppdrag om mänskliga rättigheter	5
Syftet med att synliggöra mänskliga rättigheter	5
Sammanfattande analys	9
Inkomstskillnader	9
Rätten till bostad	12
Demokrati och representation	15
Brottsförebyggande	17
Mäns våld mot kvinnor	21
Regional jämförelse	24
Observationer och förslag på åtgärder	29
Stora luckor i data försvårar gedigna människorättsliga analyser på lokal nivå	29
Bristfälligt underlag för kommuner i länet om livsvillkor för personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och nationella minoriteter	30
Ojämn tillgång till information om livsvillkor för personer som rasifieras som annat än svensk	31
Bilaga 1: Källor	32
Ordförklaring	35
Bilaga 2: Metod och beskrivning av indikatorer	36

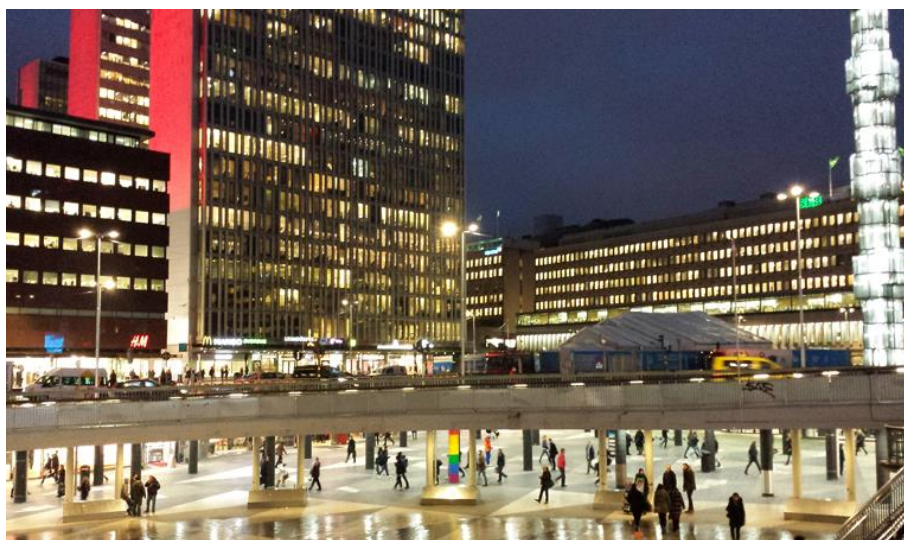

Foto: Länsstyrelsen

En regional analys av mänskliga rättigheter i Stockholms län

Länsstyrelsens uppdrag om mänskliga rättigheter

Länsstyrelsen i Stockholm har sedan 2004 arbetat med att stärka regional samverkan i arbetet med mänskliga rättigheter och särskilt skyddet mot diskriminering.

Länsstyrelsen i Stockholm har genom åren genomfört flera olika lägesbeskrivningar på området mänskliga rättigheter, varav tre har fokuserat på det människorättsliga läget och varit tematiska (2016, 2019 och 2021). Vid sidan av detta driver Länsstyrelsen arbete inom specifika människorättsområden; antirasism, ickediskriminering, funktionshinderspolitik, barnrätt, demokrati och jämställdhet.

Syftet med att synliggöra mänskliga rättigheter

Syftet med denna studie är att synliggöra MR-läget i respektive kommun i Stockholms län utifrån befintliga register- och enkätdata. Förhoppningen är att studien ska ge kommuner, civilsamhällesorganisationer och andra aktörer som arbetar med rättighetsfrågor i Stockholms län ett underlag för fortsatt diskussion och utvecklingsarbete. Analysen redovisas i två separata rapporter; en huvudrapport med fokus på enskilda kommuner och denna sammanfattande rapport med fokus på det regionala perspektivet. Den sammanfattande rapport bör läsas som ett komplement till huvudrapporten. Konsultfirman Ramboll har varit delaktiga i framtagandet av den sammanfattande rapporten.

Studien utgår från Sveriges åtaganden genom internationella konventioner

Analysen utgår från ett rättighetsbaserat arbetssätt och tar avstamp i FN-kommittéernas slutsatser och rekommendationer om MR-läget i Sverige.

Utgångspunkten för analysen är dels det människorättsliga ramverk som kommer med Sveriges åtaganden i internationella människorättskonventioner (hädanefter MR-konventioner), dels kommunernas uppdrag. Länsstyrelsen har tagit avstamp i FN:s rekommendationer till Sverige. Rekommendationerna kommer från kommittéer som är formerade runt sju centrala MR-konventioner samt en av Europarådets kommittéer. Analysen behandlar bara ett urval av FN-kommittéernas rekommendationer och synpunkter till Sverige.

Det kommunala uppdraget och de mänskliga rättigheterna

Det är kommunerna som ansvarar för och tillhandahåller mycket av den offentliga verksamhet som på olika sätt berör invånares livssituation. Många invånare har dagliga kontakter med flera kommunala verksamheter såsom förskola eller hemtjänst. Kommunerna har exempelvis många viktiga uppdrag för att barn och unga får en trygg och god uppväxt, möjlighet till en utbildning (förskola, skola, gymnasieskola), en meningsfull sysselsättning (arbetsmarknadsåtgärder och kultur- och fritidsverksamhet) och att de barn som far illa får skydd (socialtjänsten). Kommunerna har också viktiga uppdrag när det gäller personer som av olika skäl är i behov av vård och omsorg. Det kan handla om behov av skydd från våld, försörjning och hjälp med en bostad, vård för ett missbruk, omsorg för personer med funktionsnedsättning eller de som är i behov av personlig assistans i hemmet. Kommunen är därför en central offentlig skyldighetsbärare av mänskliga rättigheter. En stor del av kommunernas verksamheter regleras genom nationell lagstiftning vilket i det här sammanhanget ska tolkas i ljuset av konventioners artiklar i enlighet med principen om fördragskonform tolkning.

Samtidigt har kommunerna (och regionerna) också ett ansvar att följa de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som är direkt gällande i Sverige. Kommunerna har också ett ansvar för att vidta åtgärder baserat på de rekommendationer som Sverige får från FN:s olika MR-kommittéer. Det kommunala uppdraget är därför också grundläggande för människorättsarbetet som sker i Sverige.

I genomförandet av den här studien har samtliga kommuner i Stockholms län bjudits in att ingå i en referensgrupp. Tre kommuner har valt att medverka, Botkyrka, Stockholm stad och Sigtuna.

En deskriptiv studie avgränsad till befintlig data

Den statistik som rapporten bygger på är deskriptiv och synliggör bara omfattningen av läget inom ett tematiskt område. Studien ger däremot inte förklaring till orsakerna bakom eller förslag på specifika lösningar till en

människorättslig utmaning. Eftersom datamängderna är begränsade har studien avgränsats till den data som finns tillgänglig och som går att dela upp per kommun i länet.

En särskilt stor begränsning i denna studie har varit tillgången till lokal data uppdelad på indelningsgrunder som kan synliggöra ett människorättsperspektiv, exempelvis utifrån diskrimineringsgrunderna. I FN:s kritik mot Sverige vad gäller mänskliga rättigheter återkommer rekommendationer om att Sverige bör läka den bristande datatillgången och upprätta statistik och datakällor som möjliggör analyser utifrån exempelvis etnicitet, hudfärg och funktionsförmåga. Mycket statistik och data i Sverige går att dela upp på inrikes respektive utrikes födda. Det är en indelningsgrund som bara till viss del kan belysa diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet. Men huruvida en person är inrikes eller utrikes född är på många sätt en mycket bristfällig indikator för etnicitet eller hudfärg. En individ som är född utomlands behöver inte ha en annan etnisk tillhörighet än en person som är född i Sverige. På samma sätt kan två personer som är födda i Sverige och som har svenska föräldrar ha olika etniska tillhörigheter. I denna studie har indelningsgrunden födelseregion använts där det har varit tillgängligt och för att komplettera indelningarna inrikes och utrikes född.

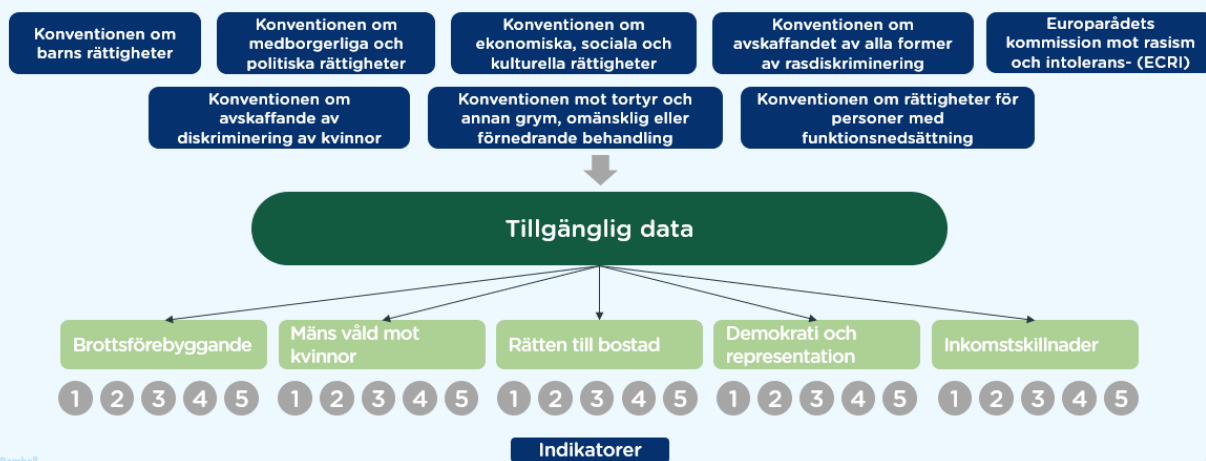
Alla uppdelningar av invånare utifrån födelseregion eller kön har gjorts i syfte att synliggöra omotiverade ojämlikheter i åtnjutandet av vissa rättigheter bland befolkningen. Detta har också gjorts för att tydliggöra eventuella ojämlikheter mellan kommuner och i länet. Vi vill uppmuntra dig som läsare att beakta det ansvar som alla aktörer har att motverka skadliga befolkningsframställningar vid tolkning och spridning av studiens resultat.

Rapporten är disponerad kring de fem temaområdena: inkomstskillnader, rätten till bostad, demokrati och representation, brottsförebyggande och mäns våld mot kvinnor. I bilden nedan illustreras ramarna för studien och dess avgränsningar. Denna studie bygger på data från åren 2019–2022 och urvalet av indikatorer har styrts av tillgången till registerdata och enkätdata.

Figur 1. Studiens avgränsningar

Indikatorerna utgår från kommittékritiken

- Indikatorerna utgår från de konventioner som Sverige åtagit sig att följa
- Vi har fokuserat på kritiken som Sverige fått på respektive konvention

Analysen synliggör inomregionala skillnader och likheter, det vill säga hur kommunerna ligger till i förhållande till varandra för att ge en bild av var kommunerna och Länsstyrelsen kan behöva rikta sitt fokus i arbetet med mänskliga rättigheter. I bilaga 2 och i huvudrapporten till denna studie finns mer information om hur studien har genomförts.

Foto: IStock Photo

Sammanfattande analys

I detta kapitel presenteras den regionala analysen uppdelad på de fem temaområdena *inkomstskillnader*, *rätten till bostad*, *demokrati och representation*, *brottsförebyggande* och *mäns våld mot kvinnor*.

Inkomstskillnader

Inkomstskillnader påverkar vilka möjligheter invånare har att förverkliga sina liv. Arbetsmarknadspolitiken är ett statligt ansvar men kommuner har i praktiken en tydlig roll vad gäller arbetsmarknadsinsatser. I det kommunala ansvaret ligger också socialtjänstens ekonomiska bistånd. Frågor om hushållens ekonomiska situation och invånares möjligheter till egen försörjning är angelägna för kommunerna. Några av de punkter som Sverige får kritik från FN för handlar om att barnfattigdomen i Sverige ökar, att arbetsmarknaden är segregerad och om att kvinnor som utsätts för intersektionell diskriminering¹ ska ha rätt till bland annat utbildning och anställning på lika villkor.

Under detta temaområde analyserar vi utfall för sex indikatorer: andel förvärvsarbetande vuxna, genomsnittlig disponibel inkomst, andel i ekonomisk utsatthet, andel helt eller delvis matchade mellan utbildning och yrke, andel förvärvsarbetande chefer samt andel som inte skulle klara av att

¹ Inklusiva kvinnor som är flyktingar, asylsökande, migranter, romer, samer, afrosvenskar och kvinnor med afrikansk härkomst samt muslimska kvinnor. Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 2019.

betala en oväntad utgift på 13 000 kronor utan att låna eller be om hjälp. För temaområde Inkomstskillnader är indikatorerna till största del baserade på registerdata från SCB för år 2021. Det gör att vi kan analysera skillnader mellan grupper uppdelat på kön och födelseregion. En av indikatorerna är baserad på data från Länsstyrelsen i Stockholms medborgarenkät från 2021.

Inkomstskillnader mellan grupper utifrån kön och födelseregion

Den övergripande bilden i länet är att personer som är födda i Sverige generellt ligger högre än personer födda utanför Sverige. Detta är framför allt påtagligt när det kommer till disponibel inkomst. Personer födda i Sverige har i genomsnitt 30–45 procent högre disponibel inkomst än personer födda utanför Sverige, sett till hela länet. Skillnaden är större bland män än bland kvinnor. För personer födda i USA, Kanada och Oceanien är skillnaden dock mycket liten – personer födda i Sverige har i snitt 6 procent högre inkomst. Det syns även stora skillnader i andel invånare som är matchade på arbetsmarknaden och andel chefer, där personer födda i Sverige i större utsträckning arbetar inom ett yrke de är utbildade till och i högre grad har chefspositioner. Personer som är födda i Sverige sticker även ut i att det är en låg andel som lever i ekonomisk utsatthet², jämfört med personer födda utanför Sverige. Värt att notera är att i data från SCB har personer som bott i Sverige i mindre än 10 år tagits bort, för att rensa bort för integrationsfaktorer.

Personer födda i Europa³ eller i Afrika söder om Sahara har i genomsnitt lägst inkomst, sett till födelseregion⁴. Samma grupper är de som i lägst utsträckning är matchade på arbetsmarknaden. Den grupp där störst andel lever i ekonomisk utsatthet är personer födda i Mellanöstern och norra Afrika, följt av personer födda i Afrika söder om Sahara. Det är även i gruppen födda i Afrika söder om Sahara som det är lägst andel förvärvs-arbetande chefer – bland både kvinnor och män.

Kvinnor är bättre matchade på arbetsmarknaden men har lägre disponibel inkomst

I analysen av inkomstskillnader mellan män och kvinnor framkommer att kvinnor i högre grad förvärvsarbetar och i större utsträckning arbetar med det de är utbildade till (matchning på arbetsmarknaden). Män har dock generellt en högre disponibel inkomst, där skillnaden är särskilt påtaglig

² Med ekonomisk utsatthet menas att personen har mindre än 60 procent av medianen för alla i Sverige i inkomst.

³ I Europa ingår de som är födda i Europa, samt Anguilla i Nordamerika, Eswatini i Afrika, Sovjetunionen och statslösa

⁴ Sett till både män och kvinnor. Den grupp invånare med lägst genomsnittlig disponibel inkomst för kvinnor är personer födda i Europa. För män är motsvarande grupp personer födda i Afrika söder om Sahara.

bland kvinnor och män födda i Sverige. Män har även i större utsträckning chefspositioner.

Andelen förvärvsarbetande är jämn mellan kommuner och mellan grupper

Andel vuxna som förvärvsarbetar är relativt jämn mellan olika kommuner och mellan grupper inom kommunerna. Sett över hela länet varierar andelen förvärvsarbetande från 81 procent för personer födda i Sverige samt för personer födda i Syd- och Mellanamerika, till 71 procent för personer födda i Europa⁵ men utanför Sverige. Bland personer födda i Mellanöstern och norra Afrika är andelen som förvärvsarbetar 74 procent medan andelen bland personer födda i USA, Kanada och Oceanien är 77 procent. Bland personer födda i Afrika söder om Sahara och i övriga Asien är andelen 78 procent. Detta är mindre skillnader än för flera andra indikatorer.

Det är även relativt små skillnader i andelen som förvärvsarbetar mellan kommunerna i länet. Högst andel är det i Österåker medan det är lägst andel som förvärvsarbetar i Stockholm och Sigtuna.

Några kommuner står ut inom flera indikatorer

Analysen visar att det är några kommuner som sticker ut – både ”uppåt” och ”nedåt” i flera av indikatorerna.

Samma kommuner återkommer i vad gäller *låg* disponibel inkomst (Norrtälje, Södertälje, Botkyrka, Nynäshamn och Sigtuna), *låg* matchning på arbetsmarknaden (Nynäshamn, Norrtälje, Sigtuna, Botkyrka), och *hög* andel i ekonomisk utsatthet (Nynäshamn, Norrtälje, Södertälje, Botkyrka, Sigtuna).

Det är inte lika tydligt när det kommer till vilka kommuner som ligger högst. Men några kommuner är återkommande: *hög* disponibel inkomst (Danderyd, Täby, Lidingö, Ekerö, Nacka), *hög* matchning mellan utbildning och yrke (Salem, Täby, Ekerö, Danderyd, Vallentuna), och *låg* andel i ekonomisk utsatthet (Nykvarn, Salem, Vaxholm, Ekerö, Vallentuna, Täby).

I kommuner vars befolkning har hög disponibel inkomst finns större ojämlikhet mellan grupper

Att kommunerna skiljer sig vad gäller genomsnittligt värde för kommuninvånarna säger inget om hur skillnaderna är *mellan* kommuninvånarna *inom* en kommun. Rapporten har analyserat hur stor spridning det är mellan invånarna, baserat på födelseregion och kön, inom respektive kommun. Det generella mönstret är att det i kommuner med invånare som har höga inkomstnivåer finns stora skillnader mellan grupper. Exempelvis är skillnaden i disponibel inkomst mellan grupper störst i Danderyd, som också

⁵ Sett till både män och kvinnor. Den grupp invånare med lägst genomsnittlig disponibel inkomst för kvinnor är personer födda i Europa. För män är motsvarande grupp personer födda i Afrika söder om Sahara.

är den kommun där den genomsnittliga inkomsten är högst. På motsvarande sätt är skillnaden mellan grupper lägre – även om det fortfarande finns en tydlig skillnad beroende på var man är född – i exempelvis Södertälje och Norrtälje, där den genomsnittliga inkomsten är relativt låg.

Rätten till bostad

Det offentliga har ett uttalat ansvar för bostadsförsörjningen och ska trygga rätten till arbete, bostad och utbildning.⁶ Nationell lagstiftning ska tolkas i ljuset av dessa konventioners artiklar i enlighet med principen om fördragskonform tolkning. Så Sverige och det offentliga har en positiv skyldighet inte bara att tillgodose tillgången till bostad utan även att dessa bostäder måste hålla viss kvalitet vilket är en förutsättning för att leva ett fullgott liv och åtnjuta andra rättigheter.

På kommunal nivå har exempelvis socialnämnderna i uppgift att främja den enskildes rätt till bostad. Några av de punkter som Sverige får kritik för från FN handlar om att säkerställa att familjer med barn inte tvångsavhyses eller vräks och att statistiken om hemlöshet behöver utvecklas. FN:s rekommendationer handlar också om att öka tillgången på hyresrätter med skäliga hyror och om att genomföra tvångsavhysningar enbart som en sista utväg.

Under detta temaområde belyser vi till exempel kommuners arbete med att avhjälpa hemlöshet, och utbud av bostäder för personer med funktionsnedsättning. Analysen bygger på data från sex indikatorer som rör frågor som tillgång till bostäder, boendekonomi, vräkningar och trångboddhet. Det är endast två av de sex indikatorerna som har resultaten uppdelade på bakgrundsvariabler som födelseregion och kön.

Den övergripande bilden från länet är spretig och visar att länets kommuner har väldigt olika resultat eller värden inom detta område. Med detta menar vi att det inte är samma kommuner som återkommer i toppen eller botten på alla indikatorer. De kommuner som exempelvis har en hög andel vräkningar som involverar barn kan samtidigt ha god tillgång till bostäder för personer med funktionsnedsättning.

23 av länets 26 kommuner genomför vräkningar som involverar barn

En av de punkter som Sverige får kritik från FN för handlar om att säkerställa att familjer med barn inte tvångsavhyses eller vräks. Kritiken kopplar bland annat an till bestämmelser i barnkonventionen om barns grundläggande rättigheter som exempelvis bostad.⁷ Vår analys över tillgängliga data från Kronofogden visar att det i nästan alla kommuner i

⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20001383-om-kommunernas_sfs-2000-1383

⁷ Ibid.

länet genomförs vräkningar av familjer med barn. Under 2019–2021 är det endast i tre kommuner som i det undersökta materialet inte har genomfört vräkningar som involverat barn: Danderyd, Vallentuna och Vaxholm.

När resultaten analyseras utifrån *andel* av samtliga vräkningar i respektive kommun som har involverat barn kan vi se att Lidingö kommun har högst andel vräkningar som involverar barn med 33 procent. Andelen vräkningar som involverar barn är även relativt hög i Sigtuna, Österåker, Salem, Nykvarn och Ekerö, där knappt 2 av 10 verkställda vräkningar involverade barn under tidsperioden. Samtidigt visar statistiken att de kommuner i länet där flest *antal barn* vräks är Stockholm (358), Södertälje (37), Sigtuna (28), Huddinge (17) och Botkyrka (14).

Det är viktigt att understryka att det undersökta materialet från Kronofogden endast ger en del av bilden och att det även i de kommuner som i denna statistik ser ut att ha få eller liten andel vräkningar som involverar barn kan förekomma en stor andel barnfamiljer med osäkra boendesituationer, såsom tidsbegränsade bostadskontrakt. En grupp invånare som drabbas av ofrivilliga flyttar är nyanlända barnfamiljer. Av Länsstyrelsens studie från 2022 om nyanländas flyttmönster i länet framkommer bland annat att kommunerna Botkyrka, Huddinge och Nykvarn ger nyanlända som anvisas möjlighet till en tryggare bostadssituation genom tillsvidarekontrakt. I Botkyrka och Huddinge gäller detta endast barnfamiljer.⁸

Andelen trångbodda i länets kommuner varierar med invånares födelseregion och kön

När vi har tittat på statistik gällande trångboddhet har vi använt Boverkets indikator trångboddhetsnorm 2.⁹ Trångboddhet är delvis korrelerat med bostäders upplåtelseform. Den regionala bilden behöver därför även inkludera en analys av upplåtelseformen i kommunen. I denna analys har vi tittat på andelen invånare i respektive kommun som bor i hyresrätt.

För att synliggöra ojämlikheter som kan kopplas till invånares kön eller ursprung har vi tittat på statistik om trångboddhet och upplåtelseform uppdelat på kvinna och man samt födelseregion. Både trångboddhet och upplåtelseform är registerdata som är hämtat från SCB för 2021.

Statistiken redovisar andelen av personer födda i en viss region som är trångbodda, baserat på andelen i kommunen som är födda i samma region. Ett regionalt mönster som framkommer i analysen är att i en majoritet av länets kommuner är trångboddheten mer utbredd bland invånare födda i Afrika söder om Sahara. Fler än 1 av 5 av personer födda i Afrika söder om

⁸ Länsstyrelsen i Stockholm, rapport 2022:18.

⁹ Enligt norm 2 är ett hushåll trångbott om det bor fler än två personer per rum, exklusive kök och vardagsrum.

Sahara är trångbodda. Detta går att jämföra med 1 av 20 bland personer födda i Sverige eller i USA, Kanada och Oceanien.

Vidare är män oftare trångbodda än kvinnor. Vi har även analyserat i vilka kommuner det är *störst skillnader* i trångboddhet mellan grupper av invånare beroende på födelseregion. För kvinnor utmärker sig här Sigtuna, Järfälla, Nynäshamn, Sollentuna och Upplands-Bro. I dessa kommuner är skillnaderna större mellan kvinnor beroende på födelseregion än i länets övriga kommuner. När det gäller stor varians mellan grupper efter födelseregion för enbart gruppen män ser vi att kommunerna Sigtuna, Haninge, Huddinge, Nynäshamn, Upplands-Bro och Vaxholm förekommer.

Ett annat sätt att titta på variationer mellan kommunerna vad gäller trångboddhet är att belysa **genomsnittet** för hela befolkningen i varje kommun i relation till övriga kommuner i länet. I denna bild ser vi ett annat mönster – Sundbyberg, Sigtuna Stockholm följt av Haninge och Botkyrka har högst andel trångbodda män och kvinnor i länet. En förklaring till detta kan vara att andelen hyresrätter i dessa kommuner är högre än i många andra kommuner. Vid en korrelationsanalys av befintliga data ser vi att det är större sannolikhet att en är trångbodd om en bor i hyresrätt än i andra upplåtelseformer.

Drygt en femtedel av länets hushåll hade ansträngd boendekonomi 2020

En annan sida av analysen inom området Rätten till bostad är hushållens boendekonomi. Statistik från Boverket gällande länets hushåll under 2020 visar att cirka 22 procent av hushållen hade ansträngd boendekonomi. Den regionala bilden visar att skillnader i genomsnittlig andel hushåll med ansträngd boendekonomi är relativt små. I Södertälje och Botkyrka har drygt en tredjedel av hushållen ansträngd boendekonomi, vilket är högst i länet. Gemensamt för dessa två kommuner är att de båda har relativt stora befolkningar och socioekonomiska utmaningar. De kommuner som därefter har högst andel med ansträngd boendekonomi är Norrtälje, Sigtuna, Nynäshamn, Huddinge och Stockholm, där andelen är omkring 23–27 procent.

Av de kommuner som enligt det undersökta materialet tycks sakna flest komponenter i urvalet av åtgärder¹⁰ för att aktivt avhjälpa hemlöshet finns Nykvarn och Nacka. Det betyder dock *inte* att det i dessa kommuner helt saknas insatser för att avhjälpa hemlöshet.

¹⁰ Ramboll har i dialog med Länsstyrelsen i Stockholm gjort ett urval av åtgärder från Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2022 till kommuner, se huvudrapporten med bilaga för mer information om vilka åtgärder som ingår.

Demokrati och representation

Målet för regeringens demokratipolitik är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika. En aspekt av detta är betydelsen av att de beslutsfattande församlingarna såsom kommunfullmäktige avspeglar befolkningens sammansättning vad gäller till exempel kön, ålder och födelseland. Några av de punkter som Sverige får kritik på från FN handlar om bristen på bredare datainsamling utifrån fler indikatorer på etnisk mångfald samt behovet av nya metoder för att samla in och följa upp den datan. FN:s kritik berör också frågan om bristen på information om tillgänglighet och anpassning för personer med funktionsnedsättning under valrörelser, för att stödja rätten att rösta. Likaså oroas FN över det låga antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten.

Under detta temaområde analyserar vi sex indikatorer för att belysa frågor som representation i kommunalpolitiken, deltagande i riksdagsval och tillit till andra människor. I likhet med de flesta övriga temaområden har dataunderlaget varit begränsat vad gäller bakgrundsvariabler som födelseregion. Endast en av sex indikatorer har möjliggjort uppdelning utifrån födelseregion, en indikator har varit uppdelad på inrikes- respektive utrikesfödd och ytterligare en har varit möjlig att skära enbart på kön.

Även om den regionala bilden varierar något mellan de sex indikatorerna finns det några generella mönster i länet. Länet har som riket i övrigt generellt högt valdeltagande, men i många av länets kommuner kan vi se tydliga skillnader i valdeltagande mellan grupper utifrån födelseregion. De kommuner där tilliten till människor i allmänhet och i det egna bostadsområdet är lägst har också haft lägst genomsnittligt valdeltagande i riksdagsvalet 2018. Ett annat mönster handlar om representation av utrikesfödda som folkvalda i kommunpolitiken där vi ser att kommunernas storlek i viss uträkning sammanfaller med graden av representation. Bland de kommuner med lägre representation av utrikesfödda som förtroendevalda hittar vi tre av de största (mest folkrika) kommunerna i länet. Likaså ser vi att bland de kommuner med bättre grad av representation återfinns några av de minsta kommunerna vad gäller folkmängd.

Valdeltagandet högt i hela länet men lägre i områden med socioekonomiska utmaningar

Valdeltagandet i länet låg 2018 i ett spann på mellan 69–89 procent och i många kommuner röstade män i lägre utsträckning än kvinnor. I tre kommuner har valdeltagandet i snitt varit genomgående lågt både vad gäller män och kvinnor: Södertälje, Botkyrka och Nynäshamn. I Botkyrka och Nynäshamn är skillnaden i valdeltagande mellan män och kvinnor inte stor medan valdeltagandet skiljer sig tydligare åt i Södertälje där 69 procent av männen respektive 75 procent av kvinnorna röstade. Förutom Södertälje, Botkyrka och Nynäshamn var valdeltagandet bland män i Vaxholm också bland det lägsta i länet. Kvinnor i Södertälje, Botkyrka, Nynäshamn,

Haninge och Sundbyberg deltog i något lägre utsträckning än kvinnor i länet i övrigt. Analysen visar också att invånare i några av länets kommuner med socioekonomiska utmaningar hade lägre valdeltagande. Samtidigt framträder en delvis annan bild när vi tittar på hur skillnaderna i valdeltagande sett ut mellan olika grupper (variansen). I kommuner som Vaxholm, och Danderyd var det stora skillnader i valdeltagande beroende på födelseregion. I dessa tre kommuner med högre genomsnittligt valdeltagande deltog invånare födda i Afrika söder och Sahara och Mellanöstern samt norra Afrika i lägre utsträckning. Ett regionalt mönster vad gäller valdeltagandet är att invånare födda i Mellanöstern och norra Afrika röstade i lägre uträkning, denna grupp har genomgående lägre valdeltagande. Detta mönster är genomgående i en majoritet av länets kommuner och gäller både mäns och kvinnors deltagande.

Tilliten generellt lägre bland invånare i områden med socioekonomiska utmaningar

De Stockholmskommuner där tilliten till människor i allmänhet och i det egna bostadsområdet är lägst hade också lägst genomsnittligt valdeltagande i riksdagsvalet 2018. För att belysa tillitsfrågan har vi tittat på två olika frågor: tillit till människor i allmänhet och tillit till människor i det egna bostadsområdet. Här visar analysen att tilliten mellan människor i det egna bostadsområdet följer samma mönster som för tilliten till människor i allmänhet. Det vill säga att i de kommuner där tilliten till människor i allmänhet är hög är också tilliten till människor i det egna bostadsområdet hög. Några av de kommuner där invånare skattar sin tillit som hög är Danderyd, Värmdö, Vaxholm, Ekerö och Lidingö. Även om det inte går att förklara orsaken till detta med den tillgängliga datan kan noteras att samtliga kommuner har en befolkning med medianinkomst klart högre än genomsnittet för riket. Samtliga dessa kommuner är också förhållandevis mindre till storleken med en befolkning som understiger 50 000 invånare. På samma sätt kan analysen inte gå djupare in i orsakerna till att de kommuner med lägst tillit är Södertälje och Botkyrka annat än att de båda är två av länets mest folkrika kommuner och har socioekonomiska utmaningar. Medianinkomsten i Södertälje och Botkyrka ligger under snittet för riket.

Under temat demokrati och representation har vi också tittat på andelen **anmälda brott om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering** per 100 invånare. Av de kommuner där flest anmälningar om hets mot folkgrupp gjorts återfinns skärgårdskommunerna Norrtälje och Värmdö men även Solna och Vallentuna. När det gäller anmälda brott om olaga diskriminering sticker särskilt Sigtuna ut med högre andel anmälningar.

Inrikesfödda tydligt överrepresenterade i lokalpolitiken

Ett av de mest tydliga inomregionala mönstren i denna studie är att utrikesfödda män och kvinnor är underrepresenterade ibland folkvalda i

kommunalpolitiken i en stor majoritet av länets kommuner¹¹. Bland kommuner med största andel utrikesfödd befolkning (30 procent eller mer) är andelen utrikesfödda som är förtroendevalda särskilt låg. Här hittar vi kommuner som Botkyrka, Södertälje, Huddinge, Solna, Sundbyberg och Upplands Väsby. Järfälla är i detta sammanhang en kommun som utmärker sig med en tredjedel utrikesfödd befolkning och sammantaget 47 procent med utländsk bakgrund men där representationen av utrikesfödda kvinnor är något högre än i kommuner med motsvarande befolkningssammansättning. Överrepresentationen av inrikesfödda är däremot särskilt tydlig i Värmdö, Södertälje och Nacka kommun. Utrikesfödda män är särskilt underrepresenterade i Lidingö och utrikesfödda kvinnor i Botkyrka. I Nacka kommun är överrepresentationen av inrikesfödda tydlig där 49 procent av kommunbefolkningens kvinnor är inrikesfödda men hela 79 procent av de förtroendevalda kvinnorna är inrikesfödda. En infallsvinkel som saknas i denna studie är andelen invånare och förtroendevalda med utländsk bakgrund. Uppgifter om utländsk bakgrund finns inte tillgängligt i befintligt underlag om förtroendevalda i kommuner. Flera av länets kommuner har en relativt hög andel invånare med utländsk bakgrund, varför det skulle vara intressant att jämföra de siffrorna med andelen förtroendevalda med utländsk bakgrund vad gäller representation. Det har inte heller varit möjligt att analysera förhållandet mellan födelseregion bland de förtroendevalda och andel i kommunbefolkningen.

Brottsförebyggande

I det brottsförebyggande arbetet har kommunerna en särskilt viktig roll. Många kommuner och regioner bedriver ett brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Delar av detta arbete ligger inom den kommunala eller den regionala kärnverksamheten. Den 1 juli 2023 träder en ny lag i kraft som tydliggör kommunernas ansvar och roll i det brottsförebyggande arbetet. Några av de punkter som Sverige får kritik på från FN handlar om bristen på statistik över den ökade risken för våldsutsatthet som barn med funktionsnedsättning lever med. Några av rekommendationerna handlar också om att Sverige bör fördubbla ansträngningarna för att bekämpa våld mot kvinnor och barn och att bekämpa rasistisk hatpropaganda.

Under detta temaområde presenterar vi data som bygger på elva indikatorer, varav sex sammanfattas i en tabell över kommunernas brottsförebyggande arbete. Därtill rör indikatorerna inom detta temaområde skolelevers uppfattning om trygghet och skolans arbete mot kränkande behandling, kommunmedborgares oro för brottsutsatthet och benägenheten att avstå från aktiviteter på grund av sådan oro. Temaområdet belyser också brottskodsstatistik över anmälningar om olaga hot.

¹¹ Siffror för Norrtälje, Sigtuna och Österåker saknas, källa SCB 2019–2021.

Den sammanvägda bilden är att en majoritet av länets kommuner arbetar brett med brottsförebyggande åtgärder men att knappt hälften saknar en eller flera av de åtgärder som listas i tabell 1 nedan. Andra inomregionala tendenser är att fler män än kvinnor anmält att de utsatts för olaga hot och att skillnaderna mellan kommuner vad gäller skolelevers upplevda trygghet är relativt små.

10 av 26¹² kommuner saknar viktiga komponenter i det brottsförebyggande arbetet

Vi har valt ut sex frågor ur Brottsförebyggande rådets rapport ”Det brottsförebyggande arbetet i Sverige”¹³ som sammanfattar viktiga insatser i kommunernas brottsförebyggande arbete. 15 av 25 kommuner svarar att de har samtliga åtgärder på plats, men tio kommuner saknar en eller flera av dessa åtgärder i sitt brottsförebyggande arbete.

Tabell 1. Kommunala åtgärder för brottsförebyggande arbete

Aktuella samverkansavtal
Kartläggning av lokala brottsplatsproblem
Lokalt brottsförebyggande råd eller motsvarande
Plan för åtgärder för att förebygga brott
Uppföljning av brottsförebyggande åtgärder
Genomfört åtgärder för att försvåra genomförandet av brott

Brås rapport tas fram årligen och är baserad på enkätsvar från tjänstepersoner med strategiskt eller samordnande ansvar för kommunens eller stadsdelens brottsförebyggande arbete. Samtliga frågor rör kommunens brottsförebyggande arbete, hur stor del av tjänstepersonens tid som hen dedikerat det brottsförebyggande arbetet samt erfarenhet hos tjänstepersonen själv.

Bland de tio kommuner som inte arbetar med samtliga efterfrågade metoder och åtgärder sticker några ut. Nykvarn och Solna arbetar enbart med två av sex åtgärder och saknar bland annat både kartläggning av lokala brottsplatsproblem och en plan för vilka åtgärder kommunen ska vidta för att förebygga brott. Haninge arbetar med tre av de efterfrågade åtgärderna och saknar bland annat ett lokalt brottsförebyggande råd. Rapporten visar att samtliga kommuner utom Lidingö har aktuella samverkansavtal.

Den 1 juli 2023 träder en ny lag i kraft som tydliggör kommunernas ansvar och roll i det brottsförebyggande arbetet. Analysen av befintligt underlag

¹² Endast 25 av 26 kommuner besvarade Brottsförebyggande rådets enkätundersökning, Brå 2022.

¹³ Brå, 2022

indikerar med hänvisning till kommande lagstiftning att knappt hälften av länets kommuner har en bit kvar med det brottsförebyggande arbetet för att ligga i fas med kommande lagkrav.

Fler män än kvinnor har anmält att de utsatts för olaga hot

Statistik över anmälda brott indelat per brottskod rapporteras årsvis av Brå. Denna typ av data är nedbruten per kommun och kön. För området Brottsförebyggande har vi valt att titta på antalet anmälda brott av typen olaga hot.

Underlaget visar att fler män än kvinnor under 2021 anmälde brott av typen olaga hot. De fem kommuner där flest anmälningar per 100 000 invånare gjorts är Stockholm (118), Södertälje (112), Sigtuna (108), Sundbyberg (104) samt Nynäshamn (103). I Nykvarn (9), Österåker (27), Ekerö (28), Vaxholm (34) samt Danderyd (35) har minst anmälningar gjorts.

Det är viktigt att poängtera att denna typ av statistik endast visar de anmälda brotten och därmed inte säger något om eventuella mörkertal. Det är även viktigt att ha en förståelse för att brottsstatistik kan gå upp, utan att det begås fler faktiska brott. Det kan i stället visa på en ökad benägenhet att anmäla begångna brott. Därför kan höga värden potentiellt indikera ett lyckat arbete med att öka kunskap om en viss typ av brott samt medborgarnas benägenhet att anmäla. På samma sätt kan höga värden även visa att det begås fler brott av denna typ i en viss kommun, jämfört med en annan kommun. Detta betyder att brottsstatistik är svåranalyserad data och det kan vara tvetydigt vad statistiken säger utan en tillhörande omvärldsanalys eller insyn i arbetet.

Länsinvånare har oroat sig för att utsättas för våld eller hot om våld det senaste året

Tre av de utvalda indikatorerna undersöker kommunmedborgarnas känsla av trygghet eller oro att utsättas för brott. Baserat på dessa tre indikatorer sticker några kommuner ut, vars medborgare är mer trygga eller upplever en lägre grad av oro.

Länsstyrelsen i Stockholms län genomför årligen en undersökning med länets invånare där de bland annat får svara på om de upplever oro över att utsättas för våld eller hot om våld, samt om oron för brottsutsatthet lett till att de avstått från någon aktivitet. Det är ungefär lika vanligt bland invånare att uppleva oro att utsättas för våld eller hot om våld och att oron orsakar att de avstår från aktivitet. Det är ungefär samma kommuner som återkommer i toppen och botten för båda frågorna. Mönstret är tydligare bland kommuner vars invånare i lägre grad svarat att de upplever denna oro. Det finns en större spridning mellan kommunerna där invånarna i högre grad upplever oro.

Länsstyrelsens medborgarundersökning visar att medborgare i Vaxholm (72), Ekerö (71), Nacka (71), Täby (70), Norrtälje (69) och Värmdö (69) i högst utsträckning uppger att de *inte* under de senaste 12 månaderna oroat sig för att utsättas för våld eller hot om våld. Dessa kommuninvånare har

även i högre grad uppgett att de *aldrig* under det senaste året avstått från att göra någon aktivitet, till exempel besöka bekanta eller ta en promenad, för att de upplevt en oro att utsättas för brott. Vaxholm (73), Värmdö (72), Norrtälje (71), Nacka (71) och Ekerö (70) är de kommuner vars medborgare i högst utsträckning svarar att de *aldrig* avstått från aktivitet.

På motsvarande sätt återkommer några av kommunerna bland de vars invånare i lägre utsträckning uppgett att de *aldrig* avstått från aktivitet eller *inte* oroat sig. Det stämmer inte lika väl överens som för de kommuner som upplever minst oro, utan bland de som upplever mest oro finns en något större spridning mellan kommunerna. Det skiljer som mest drygt 20 procentenheter mellan kommunerna.

Medborgarna i Upplands-Bro (52), Sollentuna (54), Upplands Väsby (55), Järfälla (56), Sigtuna (56) och Södertälje (56) har i lägst utsträckning svarat att de *inte* under de senaste månaderna oroat sig för att utsättas för våld eller hot om våld. Dessa medborgare har alltså i högre utsträckning uppgett att de har haft denna oro. Sigtuna (48), Järfälla (49) och Upplands-Bro (56) återkommer avseende att avstå från aktivitet, och listan kompletteras av Botkyrka (53), Sollentuna (53) och Upplands Väsby (56). I dessa sex kommuner har invånarna i betydligt *lägre* utsträckning uppgett att de *aldrig* avstått från aktivitet på grund av oro. Fler har alltså avstått från aktiviteter för att de känt en oro att utsättas för brott.

Ett annat mönster som kan identifieras är vid jämförelse mellan vilka kommuner där invånare känner låg tillit till människor i allmänhet och i det egna bostadsområdet. Här sammanfaller delvis en högre grad av oro för att utsättas för våld med lägre tillit till människor i allmänhet. I kommunerna Botkyrka, Sigtuna, Södertälje, Upplands Väsby och Upplands-Bro skattar invånare sin tillit till människor i allmänhet lägst i länet. Av de kommuner där invånare skattat högst vad gäller avstå aktivitet på grund av oro för att utsättas för våld återfinns Sigtuna, Järfälla, Botkyrka, Sollentuna, Upplands-Bro och Upplands Väsby.

Små inomregionala skillnader i skolelevers upplevda trygghet

Skolinspektionen genomför regelbundna enkätundersökningar med elever i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Eleverna har fått svara på i vilken utsträckning de känner sig trygga i skolan, på en tiogradig skala. Spridningen mellan elevernas svar är inte så stor, det skiljer betydligt mindre mellan svaren för de olika kommunerna i denna fråga än frågorna från Länsstyrelsens medborgarenkät som beskrivs ovan. De genomsnittliga svaren för pojkar och flickor i båda årskurserna varierar mellan 6,6 och 8,4 av 10. Likaså syns inte några stora skillnader mellan könen i de genomsnittliga svaren för gymnasieeleverna. Skillnaden mellan könen i genomsnittliga svar för grundskoleeleverna i årskurs 9 är mycket liten (cirka 0,75). De elever som i högst utsträckning känner sig trygga sammanfaller till viss del med resultaten från Länsstyrelsens medborgarundersökning. Elever boende i Lidingö, Ekerö, Danderyd och Täby uppger i högst grad att de

känner sig trygga. De som i lägst grad uppger att de känner sig trygga är elever som bor i Haninge, Huddinge, Järfälla och Sundbyberg.

Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt jämställdhetsproblem som medför ett ansvar för många aktörer. På kommunal nivå berör arbetet kring mäns våld mot kvinnor flera olika delar av den kommunala verksamheten, till exempel förskola och skola, elevhälsa, kultur- och fritidsverksamhet. Socialtjänsten har ett ansvar att erbjuda stöd till våldsutsatta och ska även sedan augusti 2021 verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Några av de punkter som Sverige får kritik på från FN handlar om behovet av att öka medvetenheten om mäns våld mot kvinnor och att öka kunskapen om tortyrkonventionen¹⁴ bland offentligt anställda. FN lyfter även särskilt kvinnor med funktionsnedsättning och deras ökade risk för att utsättas för våld.

I detta temaområde utgår analysen från åtta indikatorer, varav sex sammanfattas i en tabell över kommunernas arbete för att förebygga och att motverka mäns våld mot kvinnor. Utöver det beskriver indikatorerna skolelevers uppfattning om huruvida de anser att de pratar om jämställdhet i skolan samt brottskodsstatistik över antalet anmälda brott av typen sexuellt ofredande.

Analysen visar att flera av länets kommuner saknar flera av de viktiga arbetsinsatser för att motverka mäns våld mot kvinnor, som Socialstyrelsen följer i Öppna jämförelser. Det framgår vidare att elever i varierande – men förhållandevis låg – grad anser att de pratar om jämställdhet i skolan. Analysen visar även att fler unga kvinnor under 18 år (per 100 000 invånare) anmäler brottet sexuellt ofredande än vad kvinnor 18 år eller äldre gör.

Det går inte att se ett direkt samband mellan de kommuner som saknar insatser och de kommuner som skattar lågt på de andra två variablerna – anmälning av brott och pratar om jämställdhet bland elever i skolan.

Samtal om jämställdhet i grund- och gymnasieskola varierar mellan kommuner och mellan lärare och elever

Länets elever uppger i varierande grad att de pratar om jämställdhet i skolan, enligt Skolinspektionens enkätundersökning riktad till elever i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Snittet över de olika årskurserna och kön varierar mellan 2,6–6,6 på en tiogradig skala. Pojkar uppger i något högre grad att de pratar om jämställdhet i skolan, jämfört med flickor. Snittet för pojkar är 5,6 medan det för flickor är 5,1.

¹⁴ Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)

De elever som i *lägst* grad uppger att de pratar om jämställdhet i skolan är elever boende i Vaxholm (2,6), Salem (3,7), Nykvarn (4,7), Huddinge (4,8) och Sigtuna (4,8). De som i *högst* grad uppger att de pratar om jämställdhet i skolan är elever boende i Ekerö (6,6), Danderyd (6,3), Täby (6,2), Sollentuna (6,1) och Värmdö (6,0).

En intressant observation i detta underlag är att länets lärare genomgående i högre grad uppger att de pratar om jämställdhet i skolan, jämfört med sina elever.

Kvinnor under 18 år gör fler brottsanmälningar för sexuellt ofredande än äldre kvinnor

Vi har analyserat anmälningsstatistik över antalet brottsanmälningar för sexuellt ofredande per 100 000 invånare. Denna statistik är uppdelad på om anmälan kommer från en man eller en kvinna, och om personen som anmäler är över eller under 18 år. Analysen visar att det görs överlägset flest anmälningar av kvinnor jämfört med män. Analysen visar även att det görs fler anmälningar av kvinnor under 18 år jämfört med kvinnor 18 år eller äldre. Detsamma gäller för män – det görs fler anmälningar av sexuellt ofredande av män under 18 år än av män över 18 år.

De kommuner där det är flest brottsanmälningar per 100 000 invånare för kvinnor under 18 år är Värmdö (44), Upplands-Bro (36), Sundbyberg (36) och Södertälje (36). Den kommun som har flest anmälda brott gjorda av kvinnor över 18 år är Upplands-Bro, med 40 anmälningar per 100 000 invånare. Men de kommuner som därefter har flest anmälningar av kvinnor över 18 år är inte desamma som de som hade flest anmälningar gjorda av yngre kvinnor. Dessa två värden kan skilja sig relativt mycket. Den kommun som sticker ut sett till flest anmälningar gjorda av män är Värmdö, med 15 anmälningar per 100 000 invånare.

När brottsstatistik analyseras är det viktigt att notera att det inte är säkert att höga siffror är dåligt. Många anmälda brott *kan* indikera att det sker många brott i kommunen. Men många anmälda brott kan också bero på att många invånare *anmäler* brott – kanske på grund av att kommunen har arbetat för att brott ska anmälas. Att dra slutsatser utifrån brottsstatistik ska därför göras med försiktighet.

Kommunernas arbete med att förebygga mäns våld mot kvinnor

Genom Socialstyrelsen har kommunerna fått svara på hur de arbetar inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.¹⁵ De svar vi analyserar är från 2021. I vår analys har vi valt ut sex viktiga insatser för att motverka mäns våld mot kvinnor. De indikatorer vi valt ut är:

- Aktuell rutin för att säkra skolgång för barn i skyddat boende
- Erbjuder stödsamtal med män som utövat våld mot närstående – med och utan biståndsbeslut
- Genomfört fortbildning om våld i nära relationer under det senaste året riktad till handläggare som utreder vuxna som har utsatts för våld av närstående
- Aktuell samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling – Våld i nära relationer, barn
- Aktuell samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling – Våld i nära relationer, vuxen

De kommuner som saknar flest av dessa rutiner eller arbetssätt är Norrtälje, Nynäshamn, Tyresö, Upplands-Bro och Vaxholm. Samtliga av dessa kommuner svarar bara ”Ja” på en av de sex indikatorerna. Det är endast en kommun – Nacka – som svarar att de har samtliga av dessa rutiner eller arbetssätt. Sex kommuner svarar ”Ja” på fem av de sex arbetssätten eller rutinerna: Botkyrka, Danderyd, Sigtuna, Sollentuna, Solna och Södertälje.

¹⁵ Stockholms kommun har svarat per stadsdel och ingår därför inte i jämförelsen under samma förutsättningar som de andra kommunerna. Resterande kommuner har svarat Ja/Nej på om de har rutinen eller arbetssättet på plats. För Stockholm anges hur många av de 10 svarande stadsdelarna som har rutinen eller arbetssättet på plats.

Foto: Mostphotos

Regional jämförelse

Som en del av den sammanfattande analysen som presenteras i denna rapport har vi gjort en jämförelse mellan länets kommuner. Rapporten har valt ut sju indikatorer som ingått i studien för att jämföra kommunerna med varandra. Urvalet baseras på de indikatorer som ingår i denna studie och gjordes med avsikten att få en spridning över alla temaområden.

Länets kommuner har i tidigare studie om MR-arbetet efterfrågat att Länsstyrelsen ska vara mer pådrivande i kommunernas arbete med mänskliga rättigheter. I den studie som Länsstyrelsen i Stockholm genomförde 2019 och som fokuserade på kommunernas behov framkom att deltagande kommuner gärna såg att Länsstyrelsen hade en mer pådrivande roll i stödet gentemot kommuner i MR-frågor. Kommunerna föreslog bland annat att Länsstyrelsen kunde skapa engagemang genom att årligen ranka kommunerna¹⁶. Detta är ett första exempel på hur en sådan rankning kan göras.

De sju indikatorer som vi valt att göra rankningen på beskrivs kort i Tabell 2 nedan. Där redovisas även hur rankningen för respektive indikator är gjord.

I tabellerna därefter presenteras rankningen samt källor för respektive indikator.

¹⁶ Länsstyrelsen i Stockholm 2019.

Tabell 2. Konstruktion av ranking

Indikator	Konstruktion av ranking
Disponibel inkomst	Rankningen är gjord efter hur mycket den disponibla inkomsten skiljer sig mellan grupper inom kommunen. Vi har beräknat <i>standardavvikelsen</i> ¹⁷ för kommuninvånarna baserat på födelseregion. Ju lägre avvikelse (alltså mindre skillnader mellan grupper), desto högre ranking.
Matchning på arbetsmarknaden	Matchning på arbetsmarknaden är baserat på hur stor andel av kommuninvånarna som är helt eller delvis matchade mellan utbildning och arbete. Ju högre andel av kommuninvånarna som arbetar med det de är utbildade inom, desto högre ranking.
Andel vräkningar med barn ¹⁸	Denna ranking är gjord utifrån hur stor <i>andel</i> av genomförda vräkningar som involverar barn. Ju färre andel vräkningar som berör barn, desto högre ranking. Notera att rankingen alltså <u>inte</u> visar <i>antalet</i> vräkningar som involverar barn. Vi har inte heller tagit hänsyn till antal barn som vräks per avhysning. Ett annat sätt att göra denna ranking är att beräkna antal vräkningar med barn per tusental invånare. Detta har vi inte gjort i denna studie.
Avstått aktivitet	Denna indikator visar andelen invånare i kommunen som <i>någon gång</i> under de senaste 12 månaderna avstått från en aktivitet på grund av oro att utsättas för brott (till exempel promenad, bio, besöka bekanta). Ju lägre andel som någon gång avstått aktivitet, desto högre ranking.
Pratar om jämställdhet i skolan	Denna ranking är baserad på andelen elever (årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet) som uppger att skolan pratar om jämställdhet mellan könen. Svaren är redovisade som medelvärden, där eleverna fick välja hur mycket de höll med om påståendet på en tio-gradig skala. Ju högre genomsnitt på skalan, desto högre ranking.
Representation bland förtroendevalda	Denna ranking är baserad på representation av förtroendevalda i kommunen utifrån utrikes- respektive inrikesfödd. Ju bättre representationen bland förtroendevalda speglar kommunens befolkningssammansättning, desto högre ranking.
Skillnad i valdeltagande	Denna indikator är baserad på hur valdeltagandet skiljer sig mellan grupper inom kommunen. Vi har beräknat <i>standardavvikelsen</i> ¹⁹ i valdeltagandet bland kommuninvånarna baserat på födelseregion. Ju lägre varians (alltså mindre skillnader mellan grupper), desto högre ranking. Detta säger alltså inget om det genomsnittliga valdeltagandet i kommunen, utan endast hur stor skillnad det är mellan grupper <i>inom</i> kommunen.

¹⁷ Standardavvikelse är ett statistiskt mått på hur mycket de olika värdena avviker från medelvärdet i gruppen (kommunen i det här fallet).

¹⁸ Det är viktigt att understryka att andel vräkningar från Kronofogden endast ger en del av bilden och att det även i de kommuner som i denna statistik ser ut att ha få eller liten andel vräkningar som involverar barn kan förekomma en stor andel barnfamiljer med osäkra boendesituationer, såsom tidsbegränsade bostadskontrakt. Läs mer om detta i avsnittet Rätten till bostad.

¹⁹ Standardavvikelse är ett statistiskt mått på hur mycket de olika värdena avviker från medelvärdet i gruppen (kommunen i det här fallet).

Tabell 3. Disponibel inkomst

Rankning		Standard- avvikelse
1	Norrtälje	27 501
2	Botkyrka	33 034
3	Upplands-Bro	23 645
4	Upplands Väsby	26 876
5	Sigtuna	31 449
6	Nynäshamn	31 449
7	Södertälje	25 874
8	Haninge	46 296
9	Järfälla	28 574
10	Huddinge	45 725
11	Salem	32 510
12	Vallentuna	46 895
13	Sundbyberg	32 081
14	Tyresö	33 201
15	Solna	33 766
16	Nykvarn	26 876
17	Värmdö	39 897
18	Österåker	40 403
19	Sollentuna	54 749
20	Ekerö	105 154
21	Stockholm	62 013
22	Täby	68 452
23	Vaxholm	45 940
24	Nacka	78 648
25	Lidingö	95 786
26	Danderyd	175 916
Källa: SCB		

Tabell 4. Matchning på arbetsmarknaden

Rankning		Genomsnittlig andel
1	Täby	60,3 %
2	Ekerö	59,9 %
3	Sollentuna	58,2 %
4	Danderyd	57,8 %
5	Salem	56,6 %
6	Solna	56,1 %
7	Vallentuna	55,5 %
8	Upplands Väsby	54,4 %
9	Österåker	53,9 %
10	Järfälla	53,6 %
11	Sundbyberg	52,6 %
12	Tyresö	52,5 %
13	Nacka	52,1 %
14	Vaxholm	51,8 %
15	Stockholm	51,6 %
16	Upplands-Bro	50,3 %
17	Södertälje	50,2 %
18	Värmdö	49,8 %
19	Huddinge	49,7 %
20	Lidingö	47,6 %
21	Nykvarn	46,7 %
22	Botkyrka	46,1 %
23	Haninge	45,3 %
24	Nynäshamn	45,0 %
25	Sigtuna	43,0 %
26	Norrtälje	40,1 %
Källa: SCB		

Tabell 5. Andel vräkningar med barn

Rankning		Andel
1	Danderyd*	0,0 %
2	Vallentuna*	0,0 %
3	Vaxholm*	0,0 %
4	Solna	1,5 %
5	Nynäshamn	3,0 %
6	Tyresö	3,4 %
7	Norrtälje	3,7 %
8	Upplands Väsby	5,4 %
9	Stockholm	6,0 %
10	Sundbyberg	6,1 %
11	Haninge	6,3 %
12	Järfälla	7,1 %
13	Botkyrka	7,3 %
14	Sollentuna	8,9 %
15	Huddinge	9,1 %
16	Upplands-Bro	9,1 %
17	Södertälje	11,1 %
18	Värmdö	11,1 %
19	Nacka	12,5 %
20	Täby	15,0 %
21	Ekerö	16,7 %
22	Nykvarn	16,7 %
23	Salem	18,2 %
24	Österåker	20,0 %
25	Sigtuna	21,2 %
26	Lidingö	33,3 %
Källa: Boverket		

* Andelen vräkningar som involverar barn är samma i Danderyd, Vallentuna och Vaxholm

Tabell 6. Avstått aktivitet på grund av rädsla

Rankning		Andel
1	Norrtälje	18,7 %
2	Värmdö	21,3 %
3	Vaxholm	21,4 %
4	Ekerö	22,4 %
5	Nacka	22,6 %
6	Salem	23,7 %
7	Danderyd	25,7 %
8	Stockholm	26,5 %
9	Nynäshamn	26,8 %
10	Lidingö	27,9 %
11	Täby	28,7 %
12	Tyresö	29,0 %
13	Nykvarn	29,2 %
14	Vallentuna	29,8 %
15	Österåker	30,3 %
16	Solna	31,2 %
17	Södertälje	32,1 %
18	Haninge	32,6 %
19	Huddinge	33,8 %
20	Upplands Väsby	35,4 %
21	Upplands-Bro	35,5 %
22	Sundbyberg	35,5 %
23	Botkyrka	36,6 %
24	Sollentuna	38,5 %
25	Järfälla	42,8 %
26	Sigtuna	43,0 %
Källa: Stockholms medborgarenkät		

** Det saknas data för Vaxholm för denna indikator

*** Det saknas data om Lidingö, Nykvarn, Nynäshamn och Salem för denna indikator

Tabell 7. Pratar om jämställdhet**

Rankning		Genomsnitt på tio-gradig skala
1	Ekerö	7,9
2	Lidingö	6,7
3	Nacka	6,6
4	Täby	6,6
5	Värmdö	6,4
6	Sollentuna	6,3
7	Sundbyberg	6,2
8	Södertälje	6,2
9	Danderyd	6,1
10	Vallentuna	6
11	Österåker	6
12	Upplands Väsby	5,9
13	Botkyrka	5,8
14	Norrtälje	5,8
15	Tyresö	5,8
16	Solna	5,7
17	Haninge	5,6
18	Huddinge	5,5
19	Sigtuna	5,2
20	Upplands-Bro	5,1
21	Nynäshamn	5
22	Nykvarn	4,9
23	Stockholm	4,7
24	Järfälla	4,5
25	Salem	4,2
26		
Källa: Skolinspektionen		

Tabell 8. Representation bland förtroendevalda ***

Rankning		Procentenheter skillnad
1	Vaxholm	1,0
2	Ekerö	5,5
3	Österåker	6,0
4	Norrtälje	7,0
5	Vallentuna	7,5
6	Tyresö	9,0
7	Värmdö	10,5
8	Täby	11,5
9	Solna	12,5
10	Järfälla	13,0
11	Nacka	13,0
12	Danderyd	13,5
13	Sollentuna	13,5
14	Stockholm	14,5
15	Haninge	15,0
16	Upplands-Bro	16,0
17	Sundbyberg	18,0
18	Huddinge	18,5
19	Upplands Väsby	19,5
20	Södertälje	23,0
21	Sigtuna	24,0
22	Botkyrka	28,0
23		
24		
25		
26		
Källa: SCB		

Tabell 9. Skillnad i valdeltagande

Rankning		Standard- avvikelse
1	Sundbyberg	4,7 %
2	Upplands-Bro	4,9 %
3	Solna	5,3 %
4	Järfälla	5,6 %
5	Österåker	5,6 %
6	Värmdö	6,0 %
7	Tyresö	6,2 %
8	Täby	6,4 %
9	Upplands Väsby	6,4 %
10	Vallentuna	6,4 %
11	Ekerö	6,5 %
12	Botkyrka	7,0 %
13	Stockholm	7,0 %
14	Norrtälje	7,0 %
15	Haninge	7,1%
16	Nacka	7,2 %
17	Nykvarn	7,3 %
18	Danderyd	7,4 %
19	Sigtuna	7,5 %
20	Lidingö	7,5 %
21	Sollentuna	7,5 %
22	Salem	8,5 %
23	Huddinge	8,6 %
24	Nynäshamn	8,9 %
25	Södertälje	9,2 %
26	Vaxholm	12,5 %
Källa: SCB		

Foto: Mostphotos/Stefan Holm

Observationer och förslag på åtgärder

Stora luckor i data försvårar gedigna människorättsliga analyser på lokal nivå

Den huvudsakliga observation av denna och andra människorättsliga studier är att det finns stora luckor vad gäller kvantitativa data uppdelat per kommun som belyser människorättsliga perspektiv i Sverige. Bristen i datatillgång gäller även möjligheten att göra intersektionella analyser på lokal nivå genom att använda indelningsgrunder såsom exempelvis diskrimineringsgrunderna. Sverige får återkommande kritik från FN som handlar om just denna brist på kvantitativ, jämförbar och systematiskt insamlade data.

Dessa stora dataglapp försvårar gedigna MR-analyser och i förlängningen utvecklingsarbete inom MR-området. I Sverige finns sedan länge och på mycket goda grunder inte någon registerdata om aspekter av invånares liv såsom etnicitet, sexuell läggning eller trosuppfattning. Det är rättssäkert, etiskt korrekt och rimligt att det förblir så. Samtidigt visar en rad nationella och internationella rapporter att ojämlikheten mellan invånare vad gäller exempelvis inkomst, hälsa och utbildning har ökat tydligt. Vi vet också att en del av dessa omotiverade ojämlikheter orsakas och drivs av strukturell

rasism på arbetsmarknaden och boendesegregation.²⁰ Det finns ett ökat behov för offentliga aktörer, inte minst kommuner, att bättre förstå invånares olika livsvillkor. Arbetet med denna studie har återigen synliggjort vilka begränsningar som finns i datatillgång i Stockholms län. Detta gäller också i övriga delar av landet, där det saknas kvantitativ, lokalt uppdelad data som går att skära på indelningar som kan synliggöra omotiverade skillnader i åtnjutande av grundläggande mänskliga rättigheter. I efterföljande avsnitt beskriver vi ett urval av mer konkreta exempel på de dataglapp vi observerat i länet, med särskilt fokus på den kritik från FN som Sverige får på MR-området.

Bristfälligt underlag för kommuner i länet om livsvillkor för personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer och nationella minoriteter

Länsstyrelsen konstaterar i likhet med flera andra aktörer att tillgången till kvantitativ lokala data om livsvillkor för personer med funktionsnedsättning är mycket begränsad. Likaså är hbtqi-personers livssituation svåråtkomlig i befintliga data. Detta gäller både i Stockholms län och i många andra län i landet. Några av de punkter som Sverige får kritik för av FN:s kommittéer är att vi saknar statistik över brott mot barn med funktionsnedsättning trots att det finns studier som visar att dessa barn utsätts för våld i högre utsträckning än andra barn.²¹ Sverige får också kritik för bristande tillgång på statistik över tillgången till grundläggande rättigheter som arbete, försörjning, utbildning och deltagande i allmänna val för personer med funktionsnedsättning. Det är med befintlig datatillgång mycket svårt att belysa de frågor som FN pekar ut gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Även om studien tagit avstamp i de brister som FN pekat ut har det inte varit möjligt att använda relevanta indikatorer för att belysa livsvillkoren för den här delen av befolkningen. Två konkreta frågor som inte har gått att belysa på lokal nivå i denna studie, trots mycket hög relevans för Stockholmskommunernas MR-arbete, är förekomsten av våld mot kvinnor med funktionsnedsättning och inkomstnivåer för personer med funktionsnedsättning. Ett annat exempel på dataglapp vad gäller personer är antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten uppdelat per kommun.

Studien har inte heller kunnat identifiera några kvantitativa data på kommunnivå i Stockholms län som belyser varken hbtqi-personers eller nationella minoriteters tillgång till mänskliga rättigheter utifrån de fem temaområden som studien bygger på. Inte någon av de 39 indikatorer som

²⁰ Se exempelvis Diskrimineringsombudsmannen, 2021, Ahmed Ali, 2015, Mångkulturellt centrum 2014 eller Le Grand, C. och R. Szulkin, 2002.

²¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, 2015 CRC/C/SWE/CO/5 Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport.

ingått i studien har varit möjlig att belysa utifrån hbtqi-perspektiv eller baserat på tillhörighet till nationell minoritet.

Ojämn tillgång till information om livsvillkor för personer som rasifieras som annat än svensk

Vad gäller tillgången till kvantitativa, lokala data som belyser livsvillkor ur ett MR-perspektiv för personer som rasifieras²² som annat än svensk kan den beskrivas som ojämn eller fläckvis. I genomförandet av studien noterar vi att det inom vissa områden finns data på lokal och regional nivå som är möjlig att skära på indelningsgrunderna utrikesfödd och födelseregion. Detta har bland annat möjliggjorts genom det utvecklingsarbete som länsstyrelserna har bedrivit i arbete med databasen PRISMA där en av fler indelningsgrunder har varit just födelseregion. Indelningen födelseregion öppnar dörren för att i viss utsträckning synliggöra omotiverade skillnader som kan ha att göra med hudfärgsbaserad diskriminering. Däremot är indelningsgrunden inte heltäckande för olika rättighetsområden och ger som bäst bara en *indikation* om att ojämlikheter kan förekomma som grundar sig i hudfärg och etnicitet.

En stor begränsning i tillgängligt underlag exempelvis har varit kategorin födelseregion ”Sverige”. I denna indelningsgrund ingår förutom personer som rasifieras som svenska, skandinaviska och vita även personer som tillskrivs andra hudfärger, etniciteter eller bakgrunder, ibland invånare med utländsk bakgrund. Givet att över en tredjedel av Stockholms läns befolkning har utländsk bakgrund idag är det angeläget att möjliggöra analyser som bättre synliggör livsvillkoren även för de invånare som rasifieras som annat än svensk. Ett konkret exempel på hur detta dataglapp begränsade analysens djup i denna studie är att indikatorn ”andelen förtroendevalda i kommunerna” inte gick att skära på indelningsgrunden utländsk bakgrund. Det är nödvändigt för länets kommuner att ha tillgång till data med bättre indelningsgrunder om de ska utveckla sitt arbete med mänskliga rättigheter i linje med de brister som FN återkommande pekar på och som har att göra med diskriminering på bostadsmarknaden (antimuslimsk rasism) och lika tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning och arbete (rasism mot svarta och romer)²³.

²² Med rasifierad avses processen som sker när en person eller grupp tillskrivs egenskaper och beteenden utifrån föreställningar om hudfärg, etnicitet, religion, språk och/eller nationalitet. Begreppet rasifiering tar sikte på de sociala konstruktioner och föreställningar som är grunden för en rasistisk struktur (definition hämtad från RFSL ungdom, <https://rfslungdom.se/ordlista/rasifiering-2/#:~:text=Rasifiering%20%C3%A4r%20processen%2C%20allts%C3%A5%20vad,%2C%20spr%C3%A5k%20och%20eller%20nationalitet.>).

²³ Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering, 2018

Bilaga 1: Källor

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling.

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/> [2023-01-18]

Ahmed, Ali (2015). Etnisk diskriminering - vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra? *Ekonomisk debatt*, Vol. 43, s. 18–28

<https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/2015/05/43-4-aa.pdf>

Boverket (2022). *Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät.*

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/> [2022-05-12].

Brottsförebyggande rådet (2022). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige - nuläge och utvecklingsbehov 2022.*

https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784014e7/1649331136136/2022_Det_brottsforebyggande_arbetet_i_Sverige.pdf

Delegationen för migrationsstudier (2015). *Integrationspolitik och arbetsmarknad - kunskapsöversikt.* Rapport 2015:3.

https://www.delmi.se/media/mqmjhnsv/delmi-kunskaps%C3%B6versikt-2015_3.pdf

Diskrimineringsombudsmannen (webbsida). *Diskrimineringsgrunder.*

<https://www.do.se/diskriminering/diskrimineringsgrunder> [2023-01-18]

FN:s konvention om barnets rättigheter (2015). *Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport.*

CRC/C/SWE/CO/5.

https://www.regeringen.se/49c72d/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/sammanfattande-slutsatser-och-rekommendationer-avseende-sveriges-femte-periodiska-rapport_svensk-oversattning.pdf

Forskningsöversikt om rekrytering i arbetslivet (2012). Stockholm: Oxford Research.

<https://www.do.se/download/18.277ff225178022473141e2b/1618941270328/rapport-forskningsoversikt-diskriminering-rekrytering.pdf>

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (2018). *Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering - slutsatser avseende Sveriges kombinerade 22:a och 23:e periodiska rapport.* CERD/C/SWE/22–23.

<https://www.regeringen.se/4a70a9/contentassets/ddc2b527534e42d59218ba632d0df760/cerd-slutsatser-2018-06-06-svensk-version.pdf>

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2014).

Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning -

sammanfattande slutsatser avseende Sveriges första rapport.
CRPD/C/SWE/CO/1.

<https://neuro.se/media/5135/oversattning-rek-crpd.pdf>

Le Grand, C. and Szulkin, R. (2000). *Permanent disadvantage or gradual integration - explaining the immigrant-native earnings gap in Sweden.*

Stockholm: Univ., Swedish institute for social research.

https://www.su.se/polopoly_fs/1.65071.1323949634!/WP00no7.pdf

Länsstyrelsen i Stockholms län (webbsida). *Resultat från Medborgarundersökningen 2021.*

<https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/om-oss/om-lansstyrelsen-stockholm/om-lanet/medborgarundersokning.html> [2023-01-18]

Länsstyrelsen i Stockholm (2019). *Mänskliga rättigheter i Stockholms län - ett regionalt perspektiv.* Rapport 2019:15

https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/DA_2019__40

Länsstyrelsen i Stockholm (2021). *Kartläggning av hur kommunerna i Stockholms län arbetar strategiskt med mänskliga rättigheter.* Rapport 2021:19

https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/DA_2021__10

Länsstyrelsen i Stockholms län (2022). *Bostad eller arbete? - Om bosättningslagen och flyttmönster ur ett socioekonomiskt perspektiv.* Rapport 2022:18.

<https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/177>

Mångkulturellt centrum (2014). *Afrofobi - en kunskapsöversikt över afrosvenskars situation i dagens Sverige.* Rapport 2014:1

<https://mkcentrum.se/wp-content/uploads/2014/12/Afrofobi-20140203-f%C3%B6r-webben.pdf>

Regeringen (2022). Lagrådsremiss. *Kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.*

<https://www.regeringen.se/49d9bc/contentassets/9906b0696b3a43769b15cbd3deec50f7/kommuners-ansvar-for-brottsforebyggande-arbete.pdf>

SFS 2000:1383. *Lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.*

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20001383-om-kommunernas_sfs-2000-1383

Skolinspektionen (webbsida). *Resultat Skolenkäten 2021.*

<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/statistik/statistik-fran-skolenkaten/resultat-skolenkaten-2021/> [2023-01-18]

Socialstyrelsen (webbsida). *Öppna jämförelser.*

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/> [2023-01-17]

Sveriges kommuner och landsting (2010). *Indikatorer för mänskliga rättigheter - modell för systematiskt arbete på kommunal nivå*.
<https://skr.se/download/18.583b3b0c17e40e303844962d/1642430568335/7164-595-1.pdf>

United Nations (2019). Convention on the elimination of all forms of discrimination against women. *Committee on the elimination of discrimination against women - list of issues and questions prior to the submission of the tenth periodic report of Sweden*. CEDAW/C/SWE/QPR/1.
<https://www.government.se/49e945/contentassets/ebc1aadfe16d44a296e424a1ca2d204e/list-of-issues-and-questions-prior-to-the-submission-to-the-tenth-periodic-report-of-sweden.pdf>

Utrikesdepartementet (1986). *Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning*. SÖ 1986:1
<https://www.regeringen.se/49b763/contentassets/a780c57f9a084149bc42d28ca84f359b/konvention-mot-tortyr-och-annan-grym-omansklig-eller-fornedrande-behandling-eller-bestrafning-so-19861>

Ordförklaring

Definition av rasifiering

Nationalencyklopedin:

Term använd för att understryka att uppfattningen om människor som tillhörande olika raser är en konstruktion snarare än ett biologiskt faktum. Termen används främst inom samhällsvetenskaplig forskning, se etnisk stereotyp. En rasifierad person är en individ som av omgivningen tillskrivs rasstillhörighet. Utifrån sådana konstruerade föreställningar ses andra människors bakgrund eller ursprung som närmast nedärvda biologiska egenskaper. Detta sätt att definiera andra genom upplevda fysiska skillnader kan leda till strukturell diskriminering genom samverkan med exempelvis klasstillhörighet eller kön, se intersektionalitet.

Rasifierade föreställningar påverkar bemötanden i vardagen och präglar synen på de maktrelationer som råder i samhället, på bostadsmarknaden och arbetsmarknaden. Jämför rasism.

RSFL Ungdom:

Med rasifierad avses processen som sker när en person eller grupp tillskrivs egenskaper och beteenden utifrån föreställningar om hudfärg, etnicitet, religion, språk och nationalitet. På samma sätt som begreppet vithet visar begreppet rasifiering på de sociala konstruktioner och föreställningar som är grunden för en rasistisk struktur.

Bilaga 2: Metod och beskrivning av indikatorer

I tabellerna på följande sidor återges vad indikatorerna beskriver och hur de är konstruerade.

Därefter redovisas de länder som ingår i uppdelningen för födelseregion.

Tabell 10. Beskrivning av indikatorer för inkomstskillnader

Namn på indikator	Beskrivning av indikator och urval	Konstruktion av indikator	Indelningsgrund	Typ av data	Källa	År
Förvärvsarbetsande vuxna	Befolkning 20–64 år som får sin huvudsakliga inkomst från förvärvsarbete. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår <u>inte</u> i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som förvärvsarbetar i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer i gruppen. ²⁴	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020
Disponibel årsinkomst (SEK)	Befolkning 20–64 år efter disponibel inkomst. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår <u>inte</u> i urvalet.	Genomsnittlig disponibel inkomst redovisas utifrån den genomsnittliga inkomsten i gruppen för indelningsgrund.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020
Ekonomisk utsatthet	Andel i befolkningen som lever i ekonomisk utsatthet. Ekonomisk utsatthet definieras som att personen har lägre än 60 procent av medianinkomsten för alla i riket. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår <u>inte</u> i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som lever i ekonomisk utsatthet i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020
Klara av att betala en oväntad utgift på 13 000 kronor, utan att låna eller be om hjälp	Respondenter har fått svara på om de "inom en månad skulle klara av att betala en oväntad utgift på 13 000 kronor, utan att låna eller be om hjälp". Urvalet inkluderar 14 000 personer mellan 18–85 år.	Redovisar andelarna personer som svarat "Ja", "Nej" och "Vet inte" på frågan.	Saknas	Enkätdata	Stockholms medborgarundersökning	2021
Helt eller delvis matchade mellan utbildning och yrke	Förvärvsarbetsande mellan 20–64 år, med minst 3 års eftergymnasial utbildning, där yrke och studienivå/studieinriktning är helt eller delvis matchad (utifrån SCB:s definition). Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår <u>inte</u> i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som är helt eller delvis matchade mellan yrke och utbildning i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer med minst 3 års eftergymnasial utbildning i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020
Förvärvsarbetsande chefer	Förvärvsarbetsande chefer 16–64 år. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår <u>inte</u> i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som arbetar som chefer i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet förvärvsarbetsande personer i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020

²⁴ Med gruppen för indelningsgrund menas de uppdelningar som görs i redovisningen, till exempel "män, 20–64 år i Sigtuna kommun, födda söder som Sahara".

Tabell 1. Beskrivning av indikatorer för rätten till bostad

Namn på indikator	Beskrivning av indikator och urval	Konstruktion av indikator	Indelningsgrund	Typ av data	Källa	År
Hushåll med ansträngd boendekonomi	Andel av befolkningen som har en inkomst som inte räcker till att täcka en baskonsumtion beräknad utifrån genomsnittshyror på orten och en Kvar att leva på-kalkyl (KALP) baserade på ett genomsnitt av bankernas kalkyler.	Hämtad från Boverket.	Saknas	Registerdata	Boverket	2022
Utbud av bostäder för personer med funktionsnedsättning som behöver särskilt boende	Balans innebär att konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Underskott på bostäder innebär att behov och efterfrågan är större än utbudet, medan överskott innebär att det ständigt finns fler lediga hyresbostäder eller bostäder till salu än vad som efterfrågas.	Kommunen får själv bedöma utbudet i sin kommun (ett svar per kommun).	Saknas	Enkätdata	Boverket	2022
Boende i hyresrätt	Andel i hela befolkningen som bor i hyresrätt. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår inte i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som bor i hyresrätt i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2021
Trångbodda	Andel i hela befolkningen som är trångbodda. Definitionen för trångbodd som används är Boverkets norm 2. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår inte i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som är trångbodda i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2020
Verkställda vräkningar	Redovisar antalet verkställda vräkningar (ärenden) per kommun, samt antalet verkställda vräkningar som berört barn (ärenden).	Summan av verkställda avhysningar enligt Kronofogdens statistik för 2019, 2020 och 2021.*	Barn och vuxna	Registerdata	Kronofogden	2019–2021
Kommunens arbete med att förebygga och avhjälpa hemlöshet	Kommunen svarar "Ja" för de boendelösningar som de erbjuder i Bostadsmarknadsenkäten. Notera att detta inte säger någon om kvalitén på arbetet, utan endast att kommunen arbetar enligt detta sätt.	Kommunen får själv ange om de erbjuder särskilda boendelösningar (ett svar per kommun).	Saknas	Enkätdata	Boverket	2022

Tabell 2. Beskrivning av indikatorer för demokrati och representation

Namn på indikator	Beskrivning av indikator och urval	Konstruktion av indikator	Indelningsgrund	Typ av data	Källa	År
Valdeltagande i riksdagsvalet 2018	Andel röstberättigade som röstat i riksdagsvalet 2018. Personer som varit i Sverige kortare än 10 år ingår inte i urvalet.	Andelen redovisas utifrån antal som röstat i gruppen för indelningsgrund dividerat på totala antalet personer i gruppen.	Födelseregion, kön	Registerdata	SCB (via Prisma)	2018
Tillit till andra människor	Respondenterna har fått besvara 1) "Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?" och 2) "Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i det område där du bor?". Urvalet inkluderar 14 000 personer mellan 18–85 år.	Respondenten har fått ange tillit på en 10-gradig skala. 1–4 har bedömts som "låg tillit", 5–7 som "medelhög tillit" och 8–10 som "hög tillit". Svaren redovisas som viktad andel.	Saknas	Enkätdata	Stockholms medborgarundersökning	2021
Anmällda brott: hets mot folkgrupp och olaga diskriminering	Redovisar anmällda brott per kommun. Notera att denna typ av statistik endast visar de anmällda brotten och därmed inte säger något om eventuella mörkertal.	Antal per 100 000 invånare.	Saknas	Registerdata	Brottsförebyggande rådet	2021
Anställda i kommunen	Anställda definieras som personer som är månadsavlönade (inklusive lediga).	Redovisar andel män respektive kvinnor.	Kön	Registerdata	SKR	2021
Förtroendevalda i kommunen	Förtroendevalda i kommunen under senaste mandatperioden (2019–2022), utifrån inrikes respektive utrikes födda	Andelen är beräknad för män och kvinnor separat. Alltså, figurerna visar andelen av förtroendevalda män som är utrikes födda respektive inrikes födda. Detsamma för förtroendevalda kvinnor. För att sätta detta i relation till något redovisas även samma andelar för hela befolkningen i kommunen.	Kön, utrikes/inrikes född	Registerdata	SCB	2019–2022

Tabell 3. Beskrivning av indikatorer för brottsförebyggande

Namn på indikator	Beskrivning av indikator och urval	Konstruktion av indikator	Indelningsgrund	Typ av data	Källa	År
Känsla av trygghet i skolan	Elever har fått besvara i vilken grad, på en 10-gradig skala, som de instämmer med påståendet "Jag känner mig trygg i skolan". Enkäten går varje år ut till omkring 180 000 elever (svarsfrekvens cirka 80 procent).	Redovisar medelvärden för flickor och pojkar i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Skolor i alla kommuner har inte besvarat enkäten varje år (cirka hälften av landets skolor besvarar enkäten varje år). Vi har därför använt medelvärdet över tre år för respektive kommun (2018, 2019 och 2020).	Kön, årskurs	Enkätdata	Skolinspektionen	2018–2020
Skolan arbetar med att förhindra kränkande behandling	Elever har fått besvara i vilken grad, på en 10-gradig skala, som de instämmer med påståendet "Min skola arbetar aktivt med att förhindra kränkande behandling". Enkäten går varje år ut till omkring 180 000 elever (svarsfrekvens cirka 80 procent).	Redovisar medelvärden för flickor och pojkar i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Skolor i alla kommuner har inte besvarat enkäten varje år (cirka hälften av landets skolor besvarar enkäten varje år). Vi har därför använt medelvärdet över tre år för respektive kommun (2018, 2019 och 2020).	Kön, årskurs	Enkätdata	Skolinspektionen	2018–2020
Kommunens brottsförebyggande arbete	Kommunen svarar "Ja" på de åtgärder och arbetssätt de har för brottsförebyggande arbete, i enkäten "Det brottsförebyggande arbetet i Sverige". Notera att detta inte säger någon om kvalitén på arbetet, utan endast att kommunen arbetar enligt detta sätt.	Kommunen får själv ange deras brottsförebyggande arbete. Den tjänsteperson som har det strategiska och/eller samordnande ansvaret för det brottsförebyggande arbetet besvarar enkäten (ett svar per kommun).	Saknas	Enkätdata	Brottsförebyggande rådet	2022
Oro att utsättas för våld eller hot om våld	Respondenterna har fått besvara "Har du under de senaste 12 månaderna oroat dig för att utsättas för våld eller hot om våld?". Urvalet inkluderar 14 000 personer mellan 18–85 år.	Svaren redovisas som viktad andel.	Saknas	Enkätdata	Stockholms medborgarundersökning	2021
Avstått från aktivitet på grund av oro att utsättas för brott	Respondenterna har fått besvara "Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna avstått från någon aktivitet på grund av oro att utsättas för brott (exempelvis promenad, bio, besöka bekanta)?" Urvalet inkluderar 14 000 personer mellan 18–85 år.	Svaren redovisas som viktad andel.	Saknas	Enkätdata	Stockholms medborgarundersökning	2021
Anmällda brott: olaga hot	Redovisar anmällda brott per kommun, uppdelat på kön på brottsoffret. Notera att denna typ av statistik endast visar de anmällda brotten och därmed inte säger något om eventuella mörkertal.	Antal per 100 000 invånare.	Kön	Registerdata	Brottsförebyggande rådet	2021

Tabell 4. Beskrivning av indikatorer för mäns våld mot kvinnor

Namn på indikator	Beskrivning av indikator och urval	Konstruktion av indikator	Indelningsgrund	Typ av data	Källa	År
Pratar om jämställdhet i skolan	Elever och lärare har fått besvara i vilken grad, på en 10-gradig skala, som de instämmer med påståendet att man pratar om jämställdhet i sin skola. Enkäten går varje år ut till omkring 180 000 elever (svarsfrekvens cirka 80 procent), och omkring 65 000 skolpersonal (svarsfrekvens cirka 70 procent).	Redovisar medelvärde för lärare samt flickor och pojkar i årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Skolor i alla kommuner har inte besvarat enkäten varje år (cirka hälften av landets skolor besvarar enkäten varje år). Vi har därför använt medelvärdet över tre år för respektive kommun (2018, 2019 och 2020).	Lärare/elev, kön, årskurs	Enkätdata	Skolinspektionen	2018–2020
Anmällda brott: sexuellt ofredande	Redovisar anmällda brott per kommun, uppdelat på kön och ålder på brottsoffret. Notera att denna typ av statistik endast visar de anmällda brotten och därmed inte säger något om eventuella mörkertal.	Antal per 100 000 invånare.	Kön, över/under 18 år	Registerdata	Brottsförebyggande rådet	2021
Kommunens arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor	Kommunen svarar "Ja" på de rutiner och arbetssätt som de har respektive erbjuder. Notera att detta inte säger någon om kvalitén på arbetet, utan endast att kommunen arbetar enligt detta sätt.	Kommunen (eller respektive stadsdel i Stockholm) får själva ange hur de arbetar (ett svar per kommun/stadsdel).	Saknas	Enkätdata	Socialstyrelsen, öppna jämförelser	2021

Tabell 5. Länder per födelserregion

Födelserregion	Länder								
Afrika söder om Sahara	Angola Egypten Benin Botswana Burkina Faso Burundi	Centralafrikanska Republiken Demokratiska Republiken Kongo Djibouti	Ekvatorialguinea Elfenbenskusten Eritrea Eswatini Etiopien Franska Marocko	Gabon Gambia Ghana Guinea Guinea-Bissau Kamerun	Kap Verde Kenya Komorerna Lesotho Liberia Madagaskar	Malawi Mali Mauretanien Mauritius Moçambique Namibia	Niger Nigeria Rwanda São Tomé och Príncipe Senegal	Seychellerna Sierra Leone Somalia Sudan Swaziland Sydafrika Sydsudan	Tanzania Tchad Togo Uganda Zambia Zanzibar Zimbabwe
Europa	Albanien Andorra Anguilla Belarus Belgien Bosnien och Hercegovina	Bulgarien Cypern Danmark Estland Eswatini Finland	Frankrike Förenade Kungariket Gibraltar Grekland Heliga stolen Irland	Island Italien Jugoslavien Kosovo Kroatien Lettland	Liechtenstein Litauen Luxemburg Malta Moldavien Monaco	Montenegro Nederländerna Nordmakedonien Norge Polen Portugal	Rumänien Ryssland San Marino Schweiz Serbien Serbien och Montenegro	Slovakien Slovenien Sovjetunionen Spanien Statslös Tjeckien	Tjeckoslovakien Turkiet Tyskland Ukraina Ungern Österrike
Mellanöstern och norra Afrika	Algeriet Egypten Libyen	Marocko Tunisien Bahrain	Förenade Arabemiraten Irak	Iran Israel Jemen	Jordanien Kuwait Libanon	Oman Palestina Qatar	Saudiarabien Syrien		
Syd- och Mellanamerika	Anguilla Antigua och Barbuda Argentina Bahamas	Barbados Belize Bermuda Bolivia Brasilien	Chile Colombia Costa Rica Dominica	Dominikanska Republiken Ecuador El Salvador Förenta Staterna	Grenada Guatemala Guyana Haiti Honduras	Jamaica Brittiska Jungfruöarna Kuba Mexiko	Nicaragua Panama Paraguay Peru Saint Lucia	Saint Kitts och Nevis Saint Lucia Saint Vincent och Grenadinerna	Surinam Trinidad och Tobago Uruguay Venezuela
USA, Kanada och Oceanien	USA Kanada Australien	Fiji Kiribati Marshallöarna	Mikronesien Nauru Nya Zeeland	Palau Papua Nya Guinea	Salomonöarna Samoa Tonga	Tuvalu Vanuatu Västra Samoa			
Övriga Asien	Afghanistan Armenien Azerbajdzjan Bangladesh Bhutan	Brunei Filippinerna Gaza-området Georgien Hongkong	Indien Indonesien Japan Kambodja Kazakstan	Kina Kirgizistan Korea, Nord-Korea, Syd-Laos	Malajiska Förbundet Malaysia Maldiverna Mongoliet	Myanmar Nepal Nordkorea Pakistan Sikkim	Singapore Sri Lanka Sydemen Sydkorea Tadzjikistan	Taiwan, provins av Kina Thailand Turkmenistan Uzbekistan	Vietnam Västbanken Östtimor

Länsstyrelsen i Stockholm – en samlande kraft för en hållbar framtid.

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för regional utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm